

Asia: VN/30163/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston kulttuuripoliittiseksi selonteoksi

Visio

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon visiota?

Kyllä / En. Jos ette, kuvaillkaa mahdolliset muutostarpeet.

Uudenmaan liitto kannattaa visiossa muodostettua tulevaisuuskuvaavaa. Visio on linjassa Uudenmaan liiton toimintaa ohjaavan Uusimaa-ohjelman sisällön ja tavoitteiden kanssa. Visio kattaa kulttuurin ulottuvuudet vaikuttavana, yhteiskuntaa uudistavana ja sen elinvoimaa lisäävänä muutosvoimana.

Mahdolliset muutostarpeet.

Kulttuuri- ja elinvoimapolitiikan lisäksi mukana voisi olla myös sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala.

Tavoitteet

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon neljää tavoitetta?

Uudenmaan liitto kannattaa kulttuuripoliittisen selonteon neljää tavoitetta.

Toimenpide-ehdotukset

Tässä on lueteltu yhdeksän toimenpidekokonaisuutta. Mitkä raportin toimenpide-ehdotuksista ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa? Valitse ensin haluamasi toimenpidekokonaisuus ja kirjoita sen jälkeen haluamasi toimenpide-ehdotukset alla olevaan tilaan. Valitse yhteensä enintään viisi (5).

Kulttuurin perusta tulevaisuuskestäväksi

- Varmistetaan jokaisen oikeus osallistua taiteeseen ja kulttuuriin varhaislapsuudesta lähtien koko elämän ajan. Edistetään lasten ja nuorten yhdenvertaisia mahdollisuuksia laadukkaaseen taide- ja kulttuurikasvatukseen sekä suomalaisen kulttuuriperinnön välittämiseen uusille sukupolville kehittämällä varhaiskasvatusta, perusopetusta ja opettajankoulutusta. Parannetaan taide- ja kulttuuripalveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta lapsille ja nuorille kaikkialla Suomessa yhteistyömallien ja riittävien resurssien avulla. Vahvistetaan lasten ja nuorten luku-, kieli- ja mediataitoja sekä heidän vaikutusmahdollisuuksiaan taide- ja kulttuuripalveluiden kehittämisessä.
- Kulttuurin aluehallinnolle tarvitaan kokonaisvastuullista ajattelua, alueellisen verkoston vahvistamista ja rakenteita, jotka kannustavat alueellisten viranomaistoimijoiden sekä taide- ja kulttuuritoimijoiden keskinäiseen yhteistyöhön.

Pitkäjänteistä ja monialaista kulttuuripolitiikkaa

- Toimielin arvioi myös tarvetta selkeyttää ja vahvistaa perustuslain sivistyksellisiä oikeuksia (ml. kulttuuripalvelut) koskevien säännösten soveltamista, riittävien sivistyksellisten oikeuksien määrittelyä sekä oikeuksien turvaamista. Se käsittelee myös poikkisektoriaalisia kysymyksiä kuten taiteen ja kulttuurin strategista asemaa hallinnossa yhteistyössä keskeisten ministeriöiden kanssa ottaen huomioon eri politiikka- alat, erityisesti talouspolitiikan ja luovat alat.

Uudistumisen, kestävyuden ja kasvun mahdollistaminen

- Luodaan nykyistä paremmin kulttuuri- ja luoville aloille soveltuvia rahoitusmalleja investointeihin, pääomittamiseen, yhteisötalouteen ja osuustoimintaan sekä kumppanuuksia julkisten ja yksityisten rahoittajien kesken.

Yhteinen linja politiikassa

- Ohjataan hyvinvointialueita ja kuntia hyödyntämään kulttuuria osana sosiaali- ja terveystaloutta sekä ennaltaehkäisevää toimintaa yksinäisyyden ja segregaaation vähentämiseksi. Hyvinvointialueiden ja kuntien rahoitusjärjestelmään sisältyvien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen HYTE-kertoimien painoarvoa lisätään ja kriteereitä ja mittareita tarkistetaan paremmin vaikuttavaa ennaltaehkäisyä tukeviksi.

Oma roolinne tulevassa toimeenpanossa

Millaisena näette oman tai edustamanne tahon roolin kulttuuripoliittisenselonteon toimeenpanossa?

Uudenmaan liitto edistää kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanoa omalta osaltaan ja tukee 26 Uudenmaan kuntaa kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanon toteutuksessa.

Tähän voitte kirjoittaa mahdolliset muut kulttuuripoliittista selontekoa koskevat huomionne.

Uudenmaan liitto jakaa selonteon käsityksen kulttuurista laajan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden omaavana muutosvoimana. Kulttuuriala tarvitsee kasvaakseen, ja toivottuun tulevaisuuskuvaan pääsemiseksi, rakenteiden uudistuksia ja vahvistamista, pitkäjännitteisyyttä, rahoituksen jatkuvaa kehittämistä ja kulttuurialan merkityksen saattamista yleiseen tietoisuuteen nykyistä paremmin. Taiteen tekijöiden aseman vahvistaminen, kulttuurin yhdenvertainen saavutettavuus ja kuntien resurssointi sekä keskeisen roolin tunnistaminen kulttuurin rakenteena, toteutus- ja kokemisaikana ovat selonteon onnistuneen toteutuksen kannalta keskeisen tärkeitä.

Uudenmaan liitto katsoo, että kulttuurin aluehallinnon vahvistaminen, olettaen, että aluehallinnolla tässä tarkoitetaan maakuntaliitossa tehtävää kulttuurin edistämistyötä, yhteistyön tiivistäminen ja koordinaation lisääminen tukisi kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanoa ja Uusimaa-ohjelman strategisten tavoitteiden edistämistä. Uudenmaan liitto toimii jo nyt, osana lakisäätöisiä tehtäviään, alueen kulttuuritoimijoiden yhteistyön kehittäjänä, koollekutsujana ja verkostojen ylläpitäjänä.

Kuntien eriytymiskehitys kulttuuripalveluissa nostaa alueellisen yhteistyön vahvistamisen tärkeäksi keinoksi lisätä kulttuurin vaikuttavuutta maakunnissa. Lainsäädännön kehittäminen sivistyksellisiin oikeuksiin ja kuntien kulttuuripalveluihin liittyen voisi tukea tässä. Hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistyö kulttuurihyvinvoinnin lisäämiseksi tukisi osaltaan myös tätä tavoitetta. Kulttuurin aluehallinnon vahvempi rooli maakuntaliitoissa edellyttää toteutuakseen myös nykyistä vahvempia resursseja.

Voidakseen olla kuvatus kaltainen muutosvoima, kulttuuri tarvitsee lisää resursseja. Parhaillaan toteutettavat ja suunnitellut kulttuurialaan kohdistuvat rahoitusleikkaukset eivät tue tätä tavoitetta. Kulttuurin rahoitus ja asema osana yhteiskuntaa olisikin tärkeää kuvata ja turvata lainsäädännöllisesti sekä kunta, että aluetasolla, selontekotyössä kuvatus taiteen ja kulttuurin strategisen aseman hallinnossa määrittelemisen lisäksi.

Lainsäädäntötarvetta liittyy myös kolmanteen tavoitteeseen; kulttuuri on jokaisenoikeus. Selonteossa halutaan varmistaa jokaisen oikeus osallistua taiteeseen ja kulttuuriin varhaislapsuudesta lähtien koko elämän ajan. Perustuslain sivistyksellisten oikeuksien kirjausten muoto ja sisältö voisivat tukea tavoitetta nykyistä vahvemmin. Mahdollisuus opiskella eri taideaineita laajasti läpi opintopolun ja taiteen ja kulttuurin ammattilaisten vahvempi läsnäolo varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja toisella asteella lisäisi lasten ja nuorten osallisuutta taiteeseen ja kulttuuriin, mutta myös ymmärrystä kulttuurialasta työnä. Taide- ja kulttuurialan ammattilaisten työskentely sosiaali- ja terveyspalvelujen puitteissa lisäisi mahdollisuuksia korkeatasoisen taiteen ja kulttuurin kokemiseen myös kaikkein heikoimmin kulttuuripalveluista osallisten joukossa.

Toimenpidesuunnitelman ja ehdotettujen rakenteellisten muutosten; uusi monialainen toimielin, rahoittajien tulevaisuusfoorumi ja kansainvälistymisstrategia toteutuksen osalta toivomme, että myös kunnilla ja alueilla on vahva, tehtäviensä mukainen rooli toimenpidesuunnitelman tekemisessä ja edustukset tulevissa suunnittelu- ja toimielimissä. Uudenmaan näkökulmasta myös taiteilijoiden, kulttuuri- ja luovan alan freelancereiden ja yrittäjien mukanaolo edellisissä on tärkeää.

Kulttuuri- taide- ja luovat alat ovat Uudenmaan erityispiirre, suurin osa taiteilijoista työskentelee ja luovan alan yrityksistä sijaitsee alueella. Alaan kohdistuvat leikkaukset tuntuvat erityisen vahvasti täällä. Kulttuurin tekijöiden työelämäaseman parantaminen on alueellemme elinvoimakysymys. Ala tarvitsee toipuakseen ja toivottavasti tulevaisuudessa kasvaakseen kulttuuripoliittisen selonteon kuvaamaan tilaan, konkreettisia

toimia. Kulttuuripankin laajentaminen pysyväksi valtakunnalliseksi toiminnaksi olisi sellainen. Luovan alan työllisyys tarvitsee vahvistuakseen pysyviä rakenteita, jotka mahdollistavat toiminnan suunnittelun myös pidemmällä aikavälillä. Kulttuuripankki tukee myös kuntia työllisyystavoitteissa ja oman kulttuuritehtävänsä toteutuksessa, onhan sen kautta löydettävissä ammattilaisia toteuttamaan monipuolisia ja saavutettavia kulttuurisisältöjä. Jo nyt yksityiset ihmiset ovat kulttuurin suurin rahoittaja Suomessa, kun palvelumuotoinenkin taide ja kulttuuri saataisiin kunnolla tarjolle, voisi kasvua löytyä sieltäkin.

Kohdassa 3.5 Yhteistyön ja osallisuuden voima ehdotetaan kulttuuri- ja liikuntaetuuksien käyttöalaa laajennettavaksi myös yleisiin saunoihin. Käyttöalaa voisi laajentaa myös kirjojen ja kuvataiteen ostamiseen ja näin parantaa erityisen heikossa taloudellisessa asemassa olevien taiteen alojen ammattilaisten tilannetta.

Luovat alat ja tekijät tarvitsevat paitsi strategista rahoittajayhteistyötä, myös uusia rahoitusmalleja, instrumentteja ja kumppanuuksia. TIN:n kulttuuri- ja luovien alojen toimikunta, valtion TKI-rahoitus luoville aloille ja valtion tuki ja kannustimet hankevalmisteluun edistävät varmasti toivottua kehitystä. EU-rahoituksen hakeminen keskitetysti (esim alueet) kulttuuriin ja luoville aloille voisi myös olla mahdollisuus vahvistaa rahoituspohjaa.